

ФРОНТИР

ДІАНА БУЦКО

ПОКРОВСЬК

Харків
«ФОЛІО»

Вступ

— Рано чи пізно все дійде до логічного кінця.

«Луг» — військовий 68 окремої егерської бригади імені Олекси Довбуша — ховався під деревом у центрі Покровська. Сідало сонце, а дрони все кружляли, як божевільні. Район, через який ми мали виходити з міста, ворог обстрілював артилерією. Треба було зачекати.

— Що в цьому логічного? — перепитала я «Луга», поки ми дослухалися, чи стихали артилерійські обстріли.

— Чисельна перевага ворога рано чи пізно буде реалізована.

Я списала прогнози «Луга» на надмірний песимізм. Ні, не могла я прийняти, що український Покровськ невдовзі перестане існувати. Зрештою, що логічного у такому завершенні? Немає нічого раціонального у тому, щоби знищувати міста, людські долі, столітню культуру.

Стояв спекотний серпень 2025. По-справжньому спекотний для Сил оборони. Перші російські групи піхотинців уже проникли до Покровська. Командування скромно називало їх диверсантами, аби применшити загрозу, що нависла над центром південної Донеччини, але від цього вона не меншала. Я ледь-ледь вмовила «егерів» взяти мене до міста, щоб зняти репортаж про такий дорогий моєму серцю Покровськ. Хотілося ще раз поглянути на нього, хотілося показати всьому світу, що Покровськ усе ще наш.

І він справді був нашим. Попри те, що вулицями вже ходили перші групи противника, Сили оборони місто зачистили. Принаймні, так здавалося. Тоді достеменно ще не було відомо, чи всіх росіян, які зайшли у Покровськ, вдалося виявити і знищити.

Ми з єгерями стояли у центрі міста, сподіваючись, що противника там не було. Показово розгорнули прапор батальйону безпілотних систем «Шершні Довбуша» на центральній площі Незалежності та показали, що місто під контролем.

Тоді я не могла прийняти, що битва за Покровськ досягла апогею. Усім серцем вірила, що місто вистоїть, адже одного разу диво вже сталося. Коли у грудні 2024 року росіяни підійшли до південних околиць, їх зупинили й відкинули від міста. Західні експерти пророкували Покровську падіння до кінця 2024 року. А він, на диво, встояв. Може, диво станеться вдруге? Диво, яке зветься Сили оборони України.

Я не знала, чим закінчиться битва за Покровськ. Але вже почала про неї писати.

З часів битви за Авдіївку, як фронтова репортерка, я багато працювала на Покровському напрямку і дуже хотіла закарбувати його для історії. Закарбувати його славу і велич, біль і трагедію, його помилки і безумство.

Після падіння Авдіївки фронт наближався до Покровська семимильними кроками. Села, та що там — навіть міста втрачали за лічені дні. Росіяни протягом 2024 року «стрімко» наближалися до Покровська, пройшовши 40 км за 10 місяців. Здавалося, цю навалу не зупинити. Здавалося, ось-ось кінець.

Але Покровськ витримав.

З місяця в місяць Покровський напрямок у зведеннях Генерального штабу Збройних сил називали найгарячішим. Сюди росіяни кидали ключові сили. Але українські оборонці Покровська гідно давали їм бій.

Якими зусиллями?

У цій книжці я спробую відповісти на це запитання.

Це історія про страшну ціну і героїзм кожного клаптика Покровського напрямку. Саме тому в ній очима піхотинців ви побачите, як Силам оборони давався кожен метр землі. Саме піхотинець — головний герой цієї книжки, і я би хотіла, щоб саме його голос звучав найвиразніше.

Разом з тим це не монументальне полотно про битву за Покровськ. Це картата ковдра спогадів. Це битва, як її побачили герої цієї книжки — ті, кого я зустріла, працюючи репортеркою hromadske на фронті, і ті, з ким познайомилася, працюючи над цією книжкою. Поруч з історіями піхотинців ви прочитаєте рефлексії командирів про те, як вдавалося стримувати ворога, але і про те, чому не завжди виходило.

Ця книжка — мозаїка битв на найгарячішому напрямку. У фокус потрапили села й міста, в які українські військові вгризалися, і ті, з яких відходили за лічені дні. Ті, про втрату яких нам відомо тільки з заголовків, і ті, про стратегічне значення яких говорили багато, але не завжди — з перших вуст.

Неможливо осмислити, як росіянам вдалося захопити Покровськ, не подивившись в очі невдачам і поразкам.

Не всі військові, з якими я хотіла записати інтерв'ю для цієї книжки, погодилися говорити. Покровський напрямок — це уроки мужності й героїзму, але це також оточення, втечі й управлінський хаос. Про останні не всі командири готові згадувати відверто. І це прикро, бо їхні свідчення уже належать історії. Саме тому я особливо вдячна тим, хто погодився.

Це спроба осмислити, яких помилок ми припустилися, і чи можна було їх уникнути. Саме тому багато уваги звертаю на події літа 2024 року — трагічного періоду, за результатами якого росіяни стояли біля воріт Покровська. Однієї з найсумніших сторінок з початку вторгнення РФ. Ключові помилки в управлінні призводили до обвалу української оборони на кілометри.

Це спроба проаналізувати, чи змінюється українське військо і чи засвоює уроки війни.

Інші герої могли бачити цей напрямок інакше і засвоїти інші уроки. Битва за кожне село заслуговує не лише на окремий розділ, а й на окрему книжку. Сподіваюсь, всі ці події будуть колись розказані детальніше. Це Покровський напрямок, яким його запам'ятали оповідачі.

Хоча ця книжка про битву за Покровськ, але вона показова щодо всього періоду вторгнення. На прикладі найгарячішого напрямку можна спостерігати, як змінився фронт за останні три роки. Авдіївку росіяни штурмували великими механізованими колонами, Покровськ — малими штурмовими групами, які просувалися у місто крізь дірки в українській обороні. Лінія розмежування все рідшала, піхоти ставало все менше, вмотивованої майже

не лишилося. Ця книжка починається з того періоду, коли у небі літали лише поодинокі FPV, а закінчується, коли росіяни дронами контролювали логістичні артерії. Це ключова битва повномасштабного вторгнення, але разом з тим і показова.

Коли я починала писати цю книжку, я не знала, чи логічним буде її завершення. Але я завжди знала, з чого вона починалася — з Авдіївки. Саме з того часу лінія трагічно рухалася у бік Покровська. Зупинити її так і не вдалося.

Авдіївка

28 квітня 2023 року

Весна і війна

Весна, наче війні на зло, цвіла вповні в Авдіївці. Волонтер Олексій Савкевич показував мені вулицю Гагаріна — одну з центральних у містечку. Вулиця, відома як «Алея муралів», більше нагадувала алею згарищ. На стінах авдіївських п'ятиповерхівок українські художники до вторгнення створили серію муралів.

Тепер вони руйнувалися на очах. А на тлі вигорілих будинків стверджувалася весна: довкола мирно цвірінкали пташки, безтурботно розпускалося весінне цвітіння, гріли око жовті кульбаби.

Олексій показував один із найулюбленіших стінописів — «Мати-Всесвіт» Олександра Брітцева: мати ніжно обіймала немовля, оберігаючи його від зовнішнього світу. Але захистити від російських ракет не змогла — на другому поверсі будинку виднілася велика діра.

— Це так символічно: Всесвіт руйнується, — сказала я Олексію, дивлячись на зруйнований мурал.

— Так, на жаль.

До початку великого наступу росіян на Авдіївку лишилося пів року, але навесні 2023 року Авдіївка вже була містом, чий всесвіт стрімко зникав. Розташована за 13 км

від окупованого Донецька, вона часто страждала від російських обстрілів.

Для Олексія «Алея муралів» була особистим проектом, який він організовував разом з місцевими активістами. Запросив до Авдіївки художників, які розмальовували будинки.

В Олексія тут було багато «своїх» місць. Його родина родом з Авдіївки: бабуся працювала у школі № 6, тут народилася мама. Хоча з батьками Олексій жив у Донецьку, але, закінчивши Донецький національний університет, повернувся до Авдіївки. Разом зі своєю молодого дружиною Світланою він намагався змінити це невеличке містечко на Донеччині. Їхня сім'я стала серцем проукраїнської Авдіївки: вони організовували фестивалі, майстер-класи, творчі простори. Поки чимала частина місцевих вмикала ввечері російське телебачення, вплив якого Світлана особливо відчувала після 2014 року, вони привозили на Донеччину українську культуру — запрошували музикантів, письменників, художників.

Здавалося б, Савкевичі до війни вже звикли: з 2014 року Авдіївка була прифронтовим містом, але 24 лютого 2022 року Світлана зрозуміла — починається щось більше. Під звуки перших вибухів в Авдіївці вона їхала з двома дітьми до друзів у Німеччину. Думала, за кілька днів усе вляжеться.

Олексій лишився в Авдіївці. У школі № 6, де колись навчалися його діти й працювала бабуся, він допомагав організувати гуманітарний центр у березні 2022 року. Через місяць росіяни знищили його з «Градів», коли склад був ущент заповнений продуктами.

Зміст

Вступ	5
Авдіївка. 28 квітня 2023 року	10
Авдіївка. Квітень 2022-го — лютий 2024 року	16
Авдіївка — Дніпро. Лютий 2024 року — березень 2025 року.....	34
Покровськ. Квітень 2014 року — березень 2024 року	38
Уманське. 14–16 квітня 2024 року	44
Степове — Бердичі. Жовтень 2023 року — червень 2024 року	48
Очеретине. Березень — квітень 2024 року	76
Покровськ. Квітень — липень 2024 року.....	88
Селидове. Квітень — жовтень 2024 року.....	91
Новгородівка. Серпень 2024 року	104
Прогрес. Липень — серпень 2024 року.....	112
Покровськ. Серпень — листопад 2024 року	125
Красногорівка — Жовте. Лютий — грудень 2024	128
Покровськ. 30 грудня 2024 року.....	152
Покровськ XIX—XXI століття	159
Шевченко. Січень — березень 2025 року.....	164
Покровськ. 26 квітня 2025 року.....	172
Дніпровщина. Квітень 2025 року — травень 2026 року.....	182
Покровськ. Перші росіяни у місті. Липень — серпень 2025 року.....	188
Покровськ. Друга зачистка. Жовтень — листопад 2025 року.....	197
Покровськ. Кінець. Листопад 2025 — травень 2026 року	208
Уроки битви за Покровськ.....	216